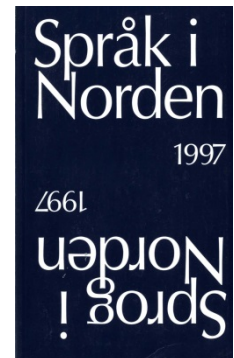

Sprog i Norden

Titel: Språksamarbeid i Norden 1996
Forfatter: Ståle Løland
Kilde: Sprog i Norden, 1997, s. 106-114
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk språkråd

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Språksamarbeid i Norden 1996

Av Ståle Løland

Den 10. april 1996 vedtok de nordiske samarbeidsministrene å nedlegge Nordisk språksekretariat fra 1. januar 1997. Det betyr at 1996 var det siste virksomhetsåret for Språksekretariatet, og at det nordiske språksamarbeidet i framtiden vil bli organisert på en annen måte (jf. nedenfor).

Nordisk språksekretariat

Nordisk språksekretariat ble opprettet i 1978 som et samarbeidsorgan for språknemndene i Norden og andre som arbeider med nordiske språkspørsmål. Ifølge vedtektene skulle sekretariatet arbeide for å bevare og styrke det språklige fellesskapet i Norden og for å fremme den nordiske språkforståelsen. Dette skulle sekretariatet gjøre blant annet ved å være rådgivende og koordinerende organ i nordiske språkspørsmål, ta initiativ til forskningsprosjekter, følge grannespråkundervisningen på alle utdanningsnivåer, samarbeide med massemediene, medvirke ved ordboksprosjekter, gi ut skrifter og arrangere nordiske møter om språkspørsmål.

Organisasjon

Nordisk språksekretariat ble ledet av et styre på fem medlemmer med en representant fra Dansk Sprognævn, en fra Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland, en fra Íslensk málnefnd, en fra Norsk språkråd og en fra Svenska språknämnden. Ved siden av dette styret var det en rådgivende forsamling med representanter for samtlige språknemnder i Norden (jf. nedenfor).

Sekretariatets fellesnordiske administrasjon var plassert ved Norsk språkråd i Oslo. I 1996 hadde sekretariatet disse ansatte: sekretariatssjef Ståle Løland, administrasjonskonsulent Rikke Hauge og kontorsekretær Erla Stensby (halv stilling).

Styret hadde i 1996 denne sammensetningen:

Fra:	Medlemmer:	Suppleanter:
Dansk Sprognævn	universitetslektor Allan Karker (formann)	professor Jørn Lund
Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland	specialforskare Aino Piehl	byråchef Mikael Reuter
Íslensk málnefnd	prófessor Kristján Árnason	prófessor Baldur Jónsson
Norsk språkråd	professor Kjell Venås	rektor Aslaug Ligaard
Svenska språknämnden	professor Margareta Westman (nestformann)	fil.kand. Birgitta Lindgren

Representantskap:

Fra:	Medlemmer:
Dansk Sprognævn	seniorforsker Else Bojsen
Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland	specialforskare Aino Piehl (finsk) byråchef Mikael Reuter (svensk)
Føroyska málnevndin	seminarielektor Jeffrei Henriksen
Íslensk málnefnd	prófessor Kristján Árnason
Norsk språkråd	rektor Aslaug Ligaard (bokmål)
Oqaasiliortut/ Grønlands Sprognævn	professor Kjell Venås (nynorsk) forskningsmedarbeider Carl Christian Olsen
Sámi giellalávdegoddi /Samisk språknemnd	Sagka Stångberg
Svenska språknämnden	professor Margareta Westman
Sverigefinska språknämnden	professor Erling Wande

I sin virksomhet ble Språksekretariatet støttet av disse nordiske sekretærene: Jørgen Schack (Dansk Sprognævn), Eivor Sommardahl (Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland), Åsta Norheim (Norsk språkråd) og Birgitta Lindgren (Svenska språknämnden).

Møter, kurs og konferanser

Det årlige representantmøtet i Nordisk språksekretariat ble holdt i Utsjoki, Finland, 12.-13. september i tilknytning til det 43. nordiske språknemndmøtet 13.-15. september. Styret og de nordiske sekretærene i Dansk Sprognævn, Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland, Norsk språkråd og Svenska språknämnden hadde tre møter.

I 1996 var Språksekretariatet arrangør eller medarrangør av disse møtene, kursene og konferansene:

Kurs i svensk språk, litteratur og kultur for finske lærerstuderende fra Helsingfors universitet (Hässelby ved Stockholm 29. januar-2. februar, i samarbeid med Hässelby slott)

Symposium om korpusbasert leksikografi i Norden (Schæffergården ved København 10.-11. februar)

Vinterkurs for gymnaslærere, morsmåls- og fremmedspråklærere: *Lyrikk og kortprosa* (Oslo 6.-10. mars, Nordmål-kurs)

Kurs i svensk språk, litteratur og kultur for danske lærerstuderende fra Haderslev Statsseminarium (Hässelby ved Stockholm 25.-29. mars, i samarbeid med Hässelby slott)

Videreutdanningskurs i islandsk for norske morsmålslærere: *Språk og kultur i Vest-Norden* (Reykjavík 6.-15. juni)

Konferanse om ungdomsspråk i Norden (Stockholm 14.-16. juni, i samarbeid med Stockholms universitet)

Trilateralt kurs Danmark-Færøyene-Island: *William Heinesen og Jørgen-Frantz Jacobsen – i de fortabte spillemænds fodspor* (Tórshavn 2.-6.juli, Nordmål-kurs)

Kurs i svensk språk, litteratur og kultur for danske lærerstuderende fra Holbæk Seminarium (Hässelby ved Stockholm 7.-11. oktober, i samarbeid med Hässelby slott)

Kurs i svensk språk, litteratur og kultur for norske lærerstuderende fra Høgskolen i Oslo (Hässelby ved Stockholm 4.-8. november, i samarbeid med Hässelby slott)

Kurs i svensk språk, litteratur og kultur for norske lærerstudenter fra Høgskolen i Oslo (Hässelby ved Stockholm 11.-15. november, i samarbeid med Hässelby slott)

Dansk for svenske lærerstudenter (Schæffergården ved København 11.-15. oktober, i samarbeid med Fondet for dansk-norsk samarbeid)

Konferanse om nyord (Helsingfors 19.-20. oktober)

Kurs for danske, norske og svenske lærerutdannere (Rebild ved Ålborg 13.-16. november, i samarbeid med Dansk lærerforeningens seminariefraktion)

Bilateralt kurs for grunnskolelærere Norge-Danmark: «Tekstproduksjon» (Skagen 27.-30. november, Nordmål-kurs)

Symposium om ordbøker for små språk i Norden (Gentofte ved København 30. november -1. desember)

Konferanse om Nordens språk i EUs Europa (Brussel 6.-8. desember)

Kurs i norsk språk, litteratur og kultur for finske lærerstudenter fra Universitetet i Jyväskylä (Voksenåsen ved Oslo 10.-15. desember, i samarbeid med Svenskhemmet Voksenåsen)

Representanter for Språksekretariatet orienterte som vanlig om nordisk språksamarbeid og nordiske språkspørsmål ved møter, kurs og konferanser som ble arrangert av andre.

Samarbeid

Språksekretariatet samarbeidet med morsmåslærernes og terminologisentralenes nordiske organer – Nordspråk og Nordterm – og deltok på deres fellesmøter. Språksekretariatet samarbeidet også med Nordiska språk- og informationscentret i Helsingfors, Foreningene Norden, Svenskhemmet Voksenåsen, Hässelby slott, Fondet for dansk-norsk samarbeid, Nordens folkliga akademi og med andre nordiske organer og institusjoner.

Skrifter

I 1996 gav Nordisk språksekretariat ut disse skrifterne:

Språk i Norden 1996

Nordens språk i EUs Europa

Svenska ortnamn i Finland (i samarbeid med Svenska Finlands folkting)

Nordisk møteordliste

LexicoNordica 3. Tidsskrift om leksikografi i Norden

The Nordic Languages and Modern Linguistics 9 (i samarbeid med Universitetet i Oslo)

Nordens språk

Språkspalte i Nordisk Kontakt

Språksekretariatet redigerte i mange år en språkspalte i Nordisk råds tidsskrift Nordisk Kontakt. I 1996 ble disse emnene behandlet: Engelsk i norsk, Finska basordboken ur svenskt-finskt perspektiv, Sprogkampagne på mælkekartoner i Island, Ny språkstrid i Norge (om fornorskingen av engelsk-amerikanske lånord), Nye ord i dansk – hvorfor og hvordan? I juni 1996 ble Nordisk Kontakt nedlagt.

Prosjekter

Språksekretariatet gav i 1996 ut en rapport om Nordens språk i EUs Europa og arbeidet videre med prosjektene Samnordisk termbank, Islandsk-skandinavisk ordboksbase (i samarbeid med Orðabók Háskolans) og Svensk-dansk/norsk ordboksbase. Sekretariatet avgav en foreløpig rapport til Nordisk ministerråd om prosjektet Grannespråksundervisningens integrering i andre fag enn morsmålet. Prosjektene vil bli videreført av Nordisk språkråd (jf. nedenfor).

Uttalelser

Språksekretariatet uttalte seg om disse sakene: forslag i forbindelse med rapporten «Nordisk nytte» (til de nordiske samarbeidsministrene og Nordisk råd), forslag til vedtekter for et nytt nordisk språkråd (til språknemndene og Nordisk ministerråd, jf. nedenfor).

Nordmål

I mars 1995 vedtok Nordisk ministerråd «Handlingsprogram for nordisk sprogforståelse – Nordmål 1996-2000». Sekretariatssjefen representerte Språksekretariatet i den gruppen som

utarbeidet et forslag til program. Språksekretariatet hadde en framtreddende rolle i gjennomføringen av Nordmål-programmene 1990-95 og 1996.

Utredning om språkfellesskapet

I 1995 nedsatte Nordisk ministerråd en arbeidsgruppe som skulle vurdere det nordiske språkfellesskapet i et bredere perspektiv og foreslå langsiktige tiltak for språksamarbeidet i Norden. Arbeidsgruppen leverte sin innstilling «Det umistelige» til Nordisk ministerråd i juni 1996. Sekretariatssjefen satt som eksternt konsulent i arbeidsgruppen. Formannen var leder for gruppen i 1995.

Språkspørsmål

I samarbeid med språknemndene behandlet Språksekretariatet også i 1996 språkspørsmål med sikte på å komme fram til fellesnordiske anbefalinger.

Nordisk ordbokssamarbeid

Siden 1991 fungerte Språksekretariatet som sekretariat for Nordisk forening for leksikografi. Ved utgangen av 1996 hadde foreningen ca. 250 medlemmer. Foreningen arbeider blant annet med en ordbok over nordisk leksikografisk terminologi og en publikasjon over nålevende utøvere av nordisk leksikografi. Fra 1994 utgir foreningen årsskriftet LexicoNordica. Sammen med representanter for foreningen utarbeidet Språksekretariatet i 1992 en innstilling til Nordisk ministerråd om det framtidige ordboksarbeidet i Norden. I 1996 ble det arbeidet videre med å realisere forslagene i innstillingen, særlig med sikte på å få opprettet en svensk-dansk/norsk ordboksbase.

«Nordisk nytte»

I oktober 1995 avleverte en nordisk arbeidsgruppe rapporten «Nordisk nytte» til Nordisk ministerråd. Ifølge mandatet skulle gruppen blant annet vurdere om de nordiske institusjonene økte den nordiske kompetansen og konkurransekraften.

Rapporten gjennomgikk samtlige 47 institusjoner under Nordisk ministerråd og vurderte deres «nordiske nytte». Tjue fikk

karakteren «stor nytte», åtte «middels nytte» og nitten «lav nytte». Blant de siste var Nordisk språksekretariat. I rapporten het det blant annet om Språksekretariatet at resultat kvaliteten gjennomgående var god, men gjennomslagskraften ikke overbevisende.

Samtlige nordiske institusjoner fikk rapporten til uttalelse. I sin uttalelse til Nordisk ministerråd protesterte Språksekretariatet imot de forslagene som angikk sekretariatet. Etter Språksekretariatets mening ville forslagene føre til en alvorlig svekkelse av det nordiske språksamarbeidet dersom de skulle bli gjennomført. Uttalelsen argumenterte for at det organet som skal arbeide for å styrke det nordiske språkfellesskapet, bør ligge sentralt plassert innenfor det skandinaviske språkområdet, gjerne i Oslo som hittil. Videre ble det understreket at det absolutt er behov for et fellesorgan med nordisk språksamarbeid og språkforståelse som sin eneste oppgave.

Også språknemndene uttalte seg om rapporten. I uttalelser til respektive lands myndigheter støttet de Språksekretariatets synspunkter. De framhevet alle Språksekretariatets store og viktige arbeid for å bedre språkforståelsen i Norden. Særlig interessant var uttalelsen fra Dansk Sprognævn. Denne nemnda var opprinnelig imot forslaget om å opprette Nordisk språksekretariat, blant annet av frykt for at det skulle utvikle seg til et overnasjonalt organ med normerende myndighet over de enkelte språkene. I uttalelsen til den danske samarbeidsministeren uttalte Dansk Sprognævn blant annet:

«Efter Dansk Sprognævns mening har Nordisk Sprogsekretariat ydet en imponerende indsats, som ligger langt over hvad man kan forvente i forhold til de økonomiske ressourcer. Sprogsekretariatets eksistens som fast samarbejdsorgan for nordisk sprogforståelse er blevet godt kendt i vide kredse, både inden for og uden for Norden. En nedlæggelse af Sprogsekretariatet som foreslået i «Nordisk nytte» vil efter nævnets mening betyde et alvorligt tilbageslag for arbejdet hen imod det overordnede politiske mål.»

Et nordisk språkråd?

Den 10. april 1996 vedtok de nordiske samarbeidsministrene å nedlegge Nordisk språksekretariat ved utgangen av 1996. I vedtaket het det blant annet at det skal reserveres midler til en basisbevilgning til et kontinuerlig samarbeid mellom de nordiske språknemndene, eventuelt i form av et nordisk språkråd.

Nordisk språksekretariats styre vedtok i mai 1996 å foreslå for språknemndene at de fra 1. januar 1997 skulle opprette et nytt språklig samarbeidsorgan med navnet Nordisk språkråd. På det samme møtet utarbeidet styret et forslag til vedtekter for et slikt organ. Saken ble tatt opp på nytt på det nordiske språkmøtet i Utsjoki, Finland, 12.-14. september. I en enstemmig uttalelse la representantene fra språknemndene fram forslag til oppgaver og organisasjon for det framtidige språksamarbeidet i Norden. Siden godkjente samtlige språknemnder forslaget. Ifølge forslaget skal det nye organet være et forum for informasjonsutveksling og språkpolitisk diskusjon. Dessuten skal det initiere konferanser og prosjekter som tar sikte på å styrke språkforståelsen i Norden. Forslaget angir hvilke oppgaver som kan gjennomføres med en bevilgning på henholdsvis 0,5, 1 og 1,5-2 millioner danske kroner.

Den 2. desember vedtok Nordisk ministerråd å bevilge 1 mill. danske kroner til samarbeidet mellom språknemndene i 1997. Dessuten vedtok Ministerrådet

- at der etableres en forsøgsordning på 3 år hvor sprognævnene sikres 1 mill. DKK om året
- at der udarbejdes en 3-årig kontrakt hvor sprognævnene beskriver formål, planer og aktiviteter samt resultatrapporter efter gældende retningslinier for kontraktstyring i Nordisk Ministerråd
- at samarbejdet evalueres efter denne 3-årige periode - at administrationen af nævnssamarbejdet cirkulerer i første omgang mellem sprognævnene i Sverige, Danmark og Norge
- at Svenska språknämnden bør anmodes om at overtage sekretariatsfunktionen for den første 3-årsperiode

På initiativ fra Nordisk språksekretariat kom representanter

for språknemndene sammen til et møte i Stockholm 14. desember for å diskutere retningslinjene for det nordiske språksamarbeidet i framtiden. På møtet kom en fram til enighet om en fleksibel organisasjonsmodell som samtidig skal sikre stabiliteten og kontinuiteten i arbeidet. Det skal nedsettes et utvalg med en representant for hver av de nordiske språknemndene, til sammen ti representanter. Dette utvalget, som møtes minst en gang om året, fastlegger retningslinjene for språksamarbeidet. Ved behov kan det nedsettes arbeidsgrupper til å ta seg av spesielle oppgaver. Svenska språknämnden påtok seg å fungere som sekretariat for språksamarbeidet i den første treårsperioden.